

REYNAERTKRONIEK 2013

RIK VAN DAELE

01 01 13

De *Standaard der Letteren* zocht samen met de Brusselse bib Muntpunt de beste Vlaamse klassiekers voor opname in de 'eregalerij' van de Vlaamse literatuur. De vijf populairste werken werden aan vijf Belgische kunstenaars gegeven om er een nieuwe cover voor te ontwerpen die deel zou uitmaken van de internationale tentoonstelling *DoeDeMee, 100 Book Covers to Fight Illiteracy* die in Brussel werd georganiseerd in het kader van 'I Book you', waarin klassiekers uit de literatuur in een nieuwe kleedje worden gestopt. *Van den vos Reynaerde* eindigde op 2, na een andere Reynaertroman, Louis Paul Boons *De Kapellekensbaan*. Voor de promocover gebruikte de redactie van *De Standaard* het ontwerp van het boek van Marc Legendre en René Broens.

Dit was niet de eerste poll waarin de *Reynaert* hoog eindigde. In de bevestiging van de Nederlandse klassieke literaire werken aan de leden van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde in 2002 moest de *Reynaert* alleen de duimen leggen voor de *Max Havelaar* van Multatuli.

01 01 13

Begin januari werd *Ruimte en naamgeving in 'Van den vos Reynaerde'*, het proefschrift van Rik van Daele, in 1994 uitgegeven door de Koninklijke Academie voor Nederlandse taal- en Letterkunde (KANTL), in digitale vorm op de Digitale Bibliotheek van de Nederlandse Literatuur ter beschikking gesteld: http://www.dbnl.org/tekst/dael009ruim01_01/. Meteen is deze publicatie, die slechts op 400 exemplaren werd gedrukt, nu definitief voor een groter publiek beschikbaar.

Eind 2012 verscheen ook *De historie van Reynaert de Vos* van D.L. Daalder digitaal (met illustraties van W.J. Rozendaal, Den Haag, Van Goor & Zonen, 1963, derde druk): http://www.dbnl.org/tekst/daal003hist02_01/.

Ook *Tiecelijn* is op de DBNL digitaal beschikbaar (tot en met jaargang 23; de jaarboeken 24-27 zijn te vinden op www.reynaertgenootschap.be).

01 02 13

In de Universiteitsbibliotheek Leiden vond het symposium *Books of natural history in the medieval world* plaats. Martine Meuwese behandelde afbeeldingen van dieren in bestiaria en Mariken Teeuwen sprak over de betekenis van aantekeningen en symbolen in de marges van handschriften.

02 02 13

Kunstenaar en doctor in de Kunsten Wim van Remortel overleed op 73-jarige leeftijd. Hij doceerde aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten te Antwerpen, de universiteit van La Laguna de Tenerife en aan de Hogeschool Antwerpen. Van Remortel creëerde prachtige gelegenheidsgrafiek voor de musical *Reynaert, De Vosical*, die in 2002 in cultuurcentrum Ter Vesten in Beveren werd opgevoerd. Hij ontwierp ook het decor en de affiche van de voorstelling. Een *In memoriam Wim van Remortel* verscheen in *Tiecelijn* 26, p. 315-330.

05 02 13

In het statige gebouw van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) in Gent werd *Wereld in woorden. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1300-1400* van Frits van Oostrom voorgesteld. *Wereld in woorden* opent een compleet nieuw venster op de roemruchte veertiende eeuw: de eeuw van de pest en ander onheil maar ook een eeuw van grote creativiteit zoals blijkt uit de Nederlandse literatuur in deze periode (...) Zowel grote klassiekers als obscure teksten komen aan de orde, verrijkt met tal van nieuwe vondsten uit recent onderzoek.' Het boek is onderdeel van de reeks *Geschiedenis van de Nederlandse Literatuur* die tot stand kwam dankzij de Nederlandse Taalunie.

Reynaerts historie (*Reynaert II*) komt in *Wereld in woorden* aan bod op de pagina's 322-330 in het deel 'De verbeelding'. Opvallend is dat in een boek waarin vooral de historische context en het contextueel bronnenmateriaal centraal staan, Van Oostrom bij de behandeling van *Reynaerts historie* zich weinig kan focussen op deze context (alleen het door A. Berteloot ontdekte acrostichon 'Dismude' geeft een aanknopingspunt). In het Reynaertdeel toont Van Oostrom zich een uitstekend verteller die de lezer meeneemt in een prachtige taal in een verhaal over de taal.

23 02 13

Het Reynaertgenootschap en de heemkundige kring d'EUZIE organiseerden in Stekene de eenentwintigste Herman Heyselezing. Gastspreker Klaas Verplancke, een van Vlaanderens topillustratoren, illustreerde onder andere *Tijl Uilenspiegel* en *Reinaert de Vos* (bij de vertalingen van Henri van Daele). Verplanckes lezing, 'Originaliteit bestaat niet, we zijn enkel een en ander vergeten', werd sterk gesmaakt door ruim veertig aanwezigen. De lezing wordt jaarlijks georganiseerd ter ere van en in nagedachtenis aan Stekenaar Herman Heyse (1937-1992), medestichter en redacteur van *Tiecelijn* en stichtend voorzitter van d'EUZIE.

14 03 13

Overlijden van de Belseelse zakenman Alfons de Belie (°1926), dé drijvende kracht achter de jarenlange opgravingen op de gronden van de Boudelo-abdij in Klein-Sinaai (waar o.a. Leopold Peeters, Maurits Nonneman, Rik van Daele en Rudi Malfiet de Reynaertdichter mee in verband brengen). De Belie was de stichter van het Verbond voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in Oost-Vlaanderen (VOBOV), de voorzitter en stichter van de culturele Kring Boudelo en leider van de opgravingen op de gronden van de oude cisterciënzerabdij van Boudelo in Klein-Sinaai (Stekene). Hij inspireerde tientallen jonge archeologen met zijn zomeropgravingen.

22 03 13

Liefhebbers van de Middelnederlandse literatuur begaven zich in het voorjaar van 2013 naar het Gruuthusemuseum in Brugge om daar het Gruuthusehandschrift en het prachtige *Egidiuslied* te aanschouwen in de tentoonstelling *Liefde en devotie*. Eeuwenlang was het bijzondere handschrift in privébezit, tot de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek het in 2007 aankocht. Unieke kunstvoorwerpen schetsen het culturele, sociale en religieuze klimaat in Brugge, dat in die vroege vijftiende eeuw een internationale handelsstad was. In de tentoonstelling was – bijna achteloos, zonder veel extra aandacht alleszins – het Comburgse handschrift te zien.

Naar aanleiding van *Liefde en devotie* vond van 25 tot 27 april 2013 een internationaal congres over Het Gruuthusehandschrift plaats. De organisatie was in handen van de Musea Brugge, de Koninklijke Bibliotheek Den Haag en de Radboud Universiteit Nijmegen.

02 04 13

De diplomatische editie van *Dye hystorien ende fabulen van Esopus* (Antwerpen, Gheraert Leeu, 1485) werd digitaal ter beschikking gesteld via de DBNL / Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (http://www.dbnl.org/tekst/leeu002hyst02_01/). Auteur is Hans Rijns, die in 2007 het standaardwerk over *De gedrukte Nederlandse Reynaerttraditie. Een dyplo-matische en synoptische uitgave naar de bronnen vanaf 1479 tot 1700* bij uitgeverij Verloren te Hilversum uitgaf (zie <http://www.rijnsendereynaert.nl/services.aspx>).

Op 12 oktober 1485 voltooide Gheraert Leeu in 'die vermaerde coopstadt tAntwerpen' *Dye hystorien ende fabulen van Esopus*. Tot nu toe was deze incunabeltekst nog niet uitgegeven. Om in deze leemte te voorzien stelde Rijns in nauwe samenwerking met Willem van Bentum een volledige diplomatische editie samen. Ook de 186 houtsneden zijn in de DBNL opgenomen.

20 04 13

Nabij de Spaanse getijdenmolen in Rupelmonde (een bij uitstek reynaerdiaanse plek omdat hier tot 1996 een Reynaertmuseum gevestigd was en de Orde van de Vossenstaart er samen kwam) vond de overdracht plaats van het voorzitterschap van het Intergemeentelijk Project (IGP) Het Land van Reynaert. Waasmunster gaf de fakkel door aan het Kruibeke van burgemeester Jos Stassen. Sprekers waren Rik van Daele, die het IGP en het Reynaertgenootschap voorstelde, en schepen Erik Blommaert, die het voorzittersprogramma 2013 bekendmaakte. De plechtigheid werd besloten met een Reynaertwandeling door Rupelmonde.

21 04 13

Op Erfgoeddag 2013 namen Hilde Reyniers en Rik van Daele poëzieliefhebbers mee op een tocht rond '1000 jaar vossentaal' doorheen de stad Sint-Niklaas. De deelnemers ontvingen de bundel *Vossentaal*, een uitgave van het Reynaertgenootschap uit 2005.

04 07 13

In de Salons voor Schone Kunsten in Sint-Niklaas ontving Marcel Ryssen, de voorzitter van het Reynaertgenootschap, de Leeuwenpenning 2013 van het Davidsfonds voor 'zijn inzet voor de Vlaamse-cultuur'. De laudatio's werden gehouden door Lut van de Vijver, directeur M.P.I. Emiliani te Lokeren, en

door Rik van Daele. Hervé Borbé en Roger van Huffel zorgden voor de muzikale tussenkomsten.

03 08 13

Het Reynaertgebak ontving het Vlaamse erkenningslabel 'streekproduct.be' van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM). Het Reynaertgebak wordt al meer dan veertig jaar geprepareerd door de Sint-Niklaase meesterbanketbakkers. Het gebak is geïnspireerd op de oudere 'gâteau de Saint-Nicolas' en bevat amandelen, ananas en Grand-Marnier. Bron <http://guidodemunter.wordpress.com>.

01 09 13

In Hulst werd langs het Reynaertlangeafstandswandelpad een wandelboom ingehuldigd. De nieuwe toeristische wegwijzer staat nabij de Gentse Poort aan het Reynaertbeeld van A. Damen. Het is de tweede wandelboom langs het traject van de streek-GR Reynaertland. Enkele jaren geleden werd een 'wandelboom' geplaatst nabij het stadhuis van Sint-Niklaas.

29 09 13

In 2013 was het vijftien jaar geleden dat Cyriel Coupé / Anton van Wilderode (1918-1998) overleed. In de Bib van Sint-Niklaas werd vanaf 28 september een project rond deze priester-leraar en dichter georganiseerd. Het Reynaertgenootschap bood veertig deelnemers een unieke mogelijkheid tot een bezoek aan het woonhuis aan de Dorpvaart 70 in Moerbeke-Waas, een van de weinige schrijvershuizen die Vlaanderen nog rijk is. De rondleidingen in het huis werden geleid door Hildegard Coupé.

29 09 13

Overlijden van beeldend kunstenaar Ernest van Huffel (°1941). Hij schiep diverse Reynaerden in een krachtige en grillige beeldtaal. Zo creëerde hij terracotta figuren en basreliëfs die jarenlang door Toerisme Waasland werden geschonken aan bijzondere bezoekers en verenigingen. Zijn polychrome Nobelbeeldje werd het voorzitterssymbool van het Intergemeentelijk Project Het Land van Reynaert. Het Sint-Niklase Pijp- en Tabakmuseum in Sint-Niklaas en de gemeente Sint-Gillis-Waas bezitten Reynaertwerk van deze kunstenaar, die in 2010 'Om zijn reynaerdieën speels aanvaard [werd] in de Orde van de Vossenstaart'. Zie het korte *In memoriam* in dit jaarboek p. 405.

04 10 13

Op 4 en 5 oktober 2013 was er tijdens de beurs van de Nederlandsche Vereniging van Antiquaren in de Passenger Terminal in Amsterdam in enkele vitrines een kleine, maar fijne expositie met Reynaertitems te bezichtigen uit de collectie van Peter Everaers. Zo lag er o.a. de editie van David Vedder uit 1852, *The Story of Reynard the Fox*, in de originele rood marokijnlederen band met goudopdruk met twaalf getinte litho's van een hele pagina door de Duitse landschapsschilder Gustav Canton. Naast een aantal volksboekjes viel er ook de luxe-editie in een oplage van 25 exemplaren van de Wierinkuitgave van Stijn Streuvels uit 1910 te bewonderen. Uiteraard waren deze uitgaven niet bestemd voor de verkoop, maar op de beurs waren volop andere exclusieve collectors-items te verwerven.

05 10 13

In park Hof Ter Saksen in Beveren werden twee vossententoonstellingen geopend. In het kasteel waren vossenbeelden van Caroline Coolen (Bree, 1975) te zien. In het hoevegebouw opende 'Oog in oog met de vos', een interactieve natuurexpo over het leven van de (natuurlijke) vos en de gevaren waaraan hij blootgesteld wordt. Een grote verscheidenheid aan opgezette vossen, waaronder een skelet, maakte deze expo tot een echte belevenis voor kinderen.

03 11 13

Presentatie van *Tiecelijn 26. Jaarboek 6 van het Reynaertgenootschap* in het Museumtheater te Sint-Niklaas. Gastspreker was Mark Nieuwenhuis met een lezing over *De 'ule' en de 'scuvuut' in de Reynaertverhalen*. *Tiecelijn 26* bevatte artikels van Jo Reynaert, Filip Reyniers, Walter Verniers, Mark Nieuwenhuis, Hans Rijns, Frank Teirlinck, Yvan de Maesschalck en Koen Bauwens, vertalingen van korte Latijnse teksten door Mark Nieuwenhuis, iconografie van Hedwig Pauwels en Jean van Riet, een *In memoriam* Wim van Remortel, diverse recensies en de verslagen van een dieren colloquium in Louvain-la-Neuve en het congres van de International Reynard Society in Alicante.

24 11 13

De Eos Gouden Pipet voor de meest beloftevolle Vlaamse jonge onderzoeker van 2013 werd naar aanleiding van de *Dag van de wetenschap* uitgereikt aan

Philippe de Smedt (Sint-Niklaas, 1984, kleinzoon van Reynaertbeeldhouwer Albert de Smedt). De jonge vorser slaagde erin om gegevens van een bodemscanner om te zetten in 3D-kaarten. Zijn actieterrein was de middeleeuwse abdij van Boudelo, volgens sommige Reynaertspecialisten een reynaerdelijke plek.

29 11 13

Doctor Mike Kestemont stelde zijn boek *Het gewicht van de auteur. Stylo-metrische auteursherkenning in Middelnederlandse literatuur* voor. Het werk biedt de eerste toegankelijke inleiding tot 'computationele' auteursherkenning in ons taalgebied en gaat in op de mogelijkheden én moeilijkheden die zich voordoen bij toepassing op historische teksten. Kestemont illustreert onder andere de dichte verwantschap tussen de *Roman van Moriaen* en *Karel ende Elegast*. We hopen dat hij zijn onderzoeksmethode op *Van den vos Reynaerde* loslaat en ons meer inzichten geeft in vragen rond het mogelijke dubbele auteurschap van *Reynaert I* en het auteurschap van *Reynaert I* en *Reynaert II*. We zijn benieuwd of hij het werk ook kan linken aan andere middeleeuwse auteurs of genres.

03 12 13

De Stichting Lezen en de website *jeugdliteratuur.org* meldden het overlijden van twee Nederlanders die Reynaert de afgelopen jaren een stem hebben gegeven.

Mance Post (1925) illustreerde de vertaling van Ard Posthuma uit 2008, uitgegeven door Atheneum – Polak & Van Gennep.

Schrijver, vertaler en redacteur Pieter van Oudheusden (1957) schreef de uitstekende inleiding voor de Nederlandse vertaling van de Reynaertbewerking van tekenaar Max Cabanes en tekstschrijver Jean-Claude Forest, *Reinaert de Vos, met tal van vrijheden en verschillen* (Casterman, 1988), die voor het eerst werd gepubliceerd in het tijdschrift *A suivre / Wordt vervolgd*. Hij was ook betrokken bij het script van *Bakamè* – een 'Afrikaanse Reynaert' – van Jeroen Janssen.

04 12 13

Het Reynaertgenootschap werd door de cultuurraad genomineerd voor de Cultuurprijzen 2013 van de stad Sint-Niklaas naar aanleiding van de viering van een kwarteeuw bezig zijn met 'den vos'.

05 12 13

In de Antwerpse Bourschouwburg ging *Van den vos* van FC Bergman in première. Liesa van der Aa en het Berlijnse genre-crossing Solistenensemble Kaleidoskop zorgden voor de muziek, Josse de Pauw en de 'Bergmannen' voor de woorden. De productie was nadien te gast in de Stadsschouwburg Amsterdam, het Kaaithheater in Brussel, cultuurcentrum C-mine in Genk, Le Phénix – Scène nationale de Valenciennes, de Wiener Festwochen, de Operadagen Rotterdam, de Stichting Theaterfestival Boulevard in Den Bosch en de Berliner Festspiele/Foreign Affairs. In september werd de voorstelling hernomen in deSingel te Antwerpen. Het project resulteerde ook in een aantal samenwerkingen tussen het Toneelhuis en lokale amateurtheatergezelschappen en in een foto- en cadeauboek.

11 12 13

De titel van de knappe documentaire film *De nieuwe wildernis* doet een reynaerdist aan *Van den vos Reynaerde* denken: in vers A 3150 meldt Reynaert: 'Ic weet een wilderness nu'. Op Nederland 1 werd in december 2013 de driedelige documentaire *De nieuwe wildernis* uitgezonden, een bewerking van de film die in 2013 een van de grootste bioscoopsuccessen in Nederland was, aangevuld met nieuw beeldmateriaal. Naast de ijsvogels, de herten, de wilde paarden worden ook de vossen van de Nederlandse Oostvaardersplassen prominent in beeld gebracht. De vos was ook nadrukkelijk aanwezig op de affiches en in de promocampagne van deze kaskraker.

Deze kroniek, die zich vooral concentreert op manifestaties waarbij het Reynaertgenootschap en haar leden betrokken waren, werd samengesteld op basis van de berichten uit de e-brieven 2013 van het genootschap. Deze e-zines zijn integraal beschikbaar op www.reynaertgenootschap.be/node/182. Daar vindt de lezer nog meer doorklikmogelijkheden naar diverse websites.